

فهرست مطالب

مقدمه آیت الله محسن اراکی (مد ظلّه العالی) د
پیشگفتار ز

بخش اول: پارادایم تحقیق در این کتاب / ۱

مدخل بخش اول ۱
فصل اول: پارادایم تحقیق از منظر اسلامی ۳
۱-۱- مقدمه ۴
۲-۱- گونه‌شناسی پارادایم‌های تحقیق در معماری و شهرسازی ۸
۳-۱- تبیین پارادایم عینی ۱۱
۴-۱- تبیین پارادایم نسبی ۱۳
۵-۱- نقد و ارزیابی پارادایم‌های رایج از منظر اسلامی ۱۶
۱-۵-۱- تحلیل انتقادی پارادایم عینی ۱۶
۱-۱-۵-۱- نقد اول (درک ناقص اصل علیّت): ۱۶
۲-۱-۵-۱- نقد دوم (فروگاهی روش‌های تحقیق به روش‌های صرفاً تجربی): ۱۷
۳-۱-۵-۱- نقد سوم (غفلت از ماهیت ذومراتبی علم): ۱۸
۴-۱-۵-۱- نقد چهارم (تحلیل ناقص از رابطه‌ی گزاره‌های توصیفی و تجویزی): ۱۹
۵-۱-۵-۱- نقد پنجم (غفلت از چگونگی افاضه‌ی علم): ۲۱
۶-۱-۵-۱- نقد ششم (خروج گزاره‌های کلی از دامنه‌ی علم): ۲۲
۲-۵-۱-۲- تحلیل انتقادی پارادایم نسبی ۲۲
۱-۲-۵-۱- نقد اول (نفی فطرت به عنوان حقیقتی غیرنسبی): ۲۲
۲-۲-۵-۱- نقد دوم (خودمتناقض بودن رویکرد نسبی): ۲۲
۳-۲-۵-۱- نقد سوم (اعتماد غیرموجه به رأی اکثریت): ۲۳
۴-۲-۵-۱- نقد چهارم (غفلت از مادی نبودن ادراک): ۲۵
۵-۲-۵-۱- نقد پنجم (تعارض با برخی مصادیق تاریخ علم): ۲۵
۶-۲-۵-۱- نقد ششم (تعریف فروکاهنده از عقل): ۲۵
۶-۱- جمع‌بندی ۲۶

بخش دوم: شهرسازی مطلوب در سبک زندگی اسلامی / ۳۳

مدخل بخش دوم	۳۳
فصل دوم: ماهیت شهر اسلامی	۳۷
۱-۲- مقدمه	۳۸
۲-۲- تعاریف رایج و عرفی شهر	۴۰
۳-۲- پی‌گیری چیستی ماهیت شهر در سوره مبارکه یس	۴۲
۴-۲- تبیین تفاوت ماهوی مدینه (شهر) و قریه (روستا) در ادبیات قرآنی	۴۴
۵-۲- عوامل تنزل مدینه به قریه در ادبیات قرآنی	۴۸
۶-۲- تأییدات قرآنی در سایر سوره‌ها	۴۹
۱-۶-۲- پیگیری مسئله در آیات حاوی واژه قریه	۵۰
۲-۶-۲- پیگیری مسئله در آیات حاوی واژه مدینه	۵۱
۷-۲- بررسی شواهد معارض	۵۲
۸-۲- جمع‌بندی	۵۶
فصل سوم: اندازه افقی شهر مطابق با سبک زندگی اسلامی	۵۹
۱-۳- مقدمه	۶۰
۲-۳- ارجحیت اقامت در سکونت‌گاه‌های شهری	۶۱
۳-۳- مسجد جامع، کانون اصلی و رکن کالبدی شهر اسلامی	۶۴
۴-۳- استنباط اندازه مطلوب شهر مطابق با سبک زندگی اسلامی	۶۹
۵-۳- اندازه حومه شهر	۷۹
۶-۳- جمع‌بندی	۸۰
فصل چهارم: حدود عمودی شهر مطابق با سبک زندگی اسلامی	۸۳
۱-۴- مقدمه	۸۴
۲-۴- ریشه‌های تاریخی توسعه عمودی در معماری و شهرسازی معاصر ایران	۸۶
۳-۴- عدم مطلوبیت توسعه عمودی در شهر اسلامی	۹۱
۱-۳-۴- ادله صریح	۹۲
۱-۳-۴- ۱- نفی ارتفاع زیاد ساختمان	۹۲
۲-۳-۴- ۲- نفی اشراف به همسایه از طریق بلند ساختن بنا	۹۳
۳-۳-۴- ۳- ایجاد مزاحمت ساختمان‌های بلند در تهویه مطلوب ابنیه مجاور	۹۵

۹۵.....	۲-۳-۴- ادله غیر صریح
۹۶.....	۱-۲-۳-۴- محدودیت در ارتفاع برخی از عناصر کالبدی شاخص
۹۷.....	۲-۲-۳-۴- تقابل توسعه عمودی با تأمین آسایش و آرامش ساکنین ابنیه مسکونی
۹۹.....	۳-۲-۳-۴- تقابل توسعه عمودی با انجام برخی تکالیف اجتماعی
۱۰۰.....	۴-۲-۳-۴- تقابل توسعه عمودی با برخی از سنن معصومین (ع)
۱۰۱.....	۱-۴-۲-۳-۴- سنت مشاهده آسمان و ستارگان در سحرگاهان
۱۰۲.....	۲-۴-۲-۳-۴- سنت استهلال در شب اول ماه
۱۰۳.....	۵-۲-۳-۴- تقابل ضمنی توسعه عمودی با برخی از آیات و ادعیه
۱۰۴.....	۴-۴- تبیین حدود عمودی شهر بر پایه یکی از ادله مربوطه
۱۰۷.....	۵-۴- تطبیق بحث بر یافته‌های علمی معاصر
۱۰۷.....	۱-۵-۴- توسعه عمودی و تاب‌آوری شهری
۱۰۹.....	۲-۵-۴- توسعه عمودی و مسائل زیست‌محیطی
۱۱۲.....	۳-۵-۴- توسعه عمودی و مسائل کالبدی
۱۱۴.....	۴-۵-۴- توسعه عمودی و مسائل اجتماعی
۱۱۵.....	۶-۴- جمع‌بندی
۱۱۹.....	فصل پنجم: ساختار کالبدی و شاخصه‌های عددی شهر مطابق با سبک زندگی اسلامی
۱۲۰.....	۱-۵- مقدمه
۱۲۱.....	۲-۵- ساختار کالبدی شهر اسلامی از دیدگاه اندیشمندان
۱۲۸.....	۳-۵- عوامل موثر بر ساختار شهر اسلامی
۱۳۲.....	۴-۵- جایگاه عدل در شهر اسلامی
۱۳۴.....	۵-۵- نیازهای انسان به عنوان مبنای ساختار کالبدی شهر اسلامی
۱۴۳.....	۶-۵- نظام کالبدی شهر مطابق با سبک زندگی اسلامی
۱۴۴.....	۱-۶-۵- بند اول (قوا و نیازهای مختلف انسان):
۱۴۴.....	۲-۶-۵- بند دوم (اولویت نیازهای معنوی بر مادی):
۱۴۴.....	۳-۶-۵- بند سوم (اولویت کاربری‌های مذهبی بر سایر کاربری‌ها):
۱۴۵.....	۴-۶-۵- بند چهارم (اولویت مسجد بر سایر کاربری‌های مذهبی):
۱۴۶.....	۵-۶-۵- بند پنجم (اصل مسجد محوری در کلیت شهر و محلات آن):
۱۴۷.....	۶-۶-۵- بند ششم (اولویت سایر کاربری‌های عمومی بر کاربری‌های خصوصی):
۱۴۸.....	۷-۶-۵- بند هفتم (حدود کالبدی محله):
۱۵۰.....	۸-۶-۵- بند هشتم (حداکثر اندازه شعاع محله):
۱۵۴.....	۹-۶-۵- بند نهم (حداکثر مساحت و جمعیت محله):
۱۵۹.....	۱۰-۶-۵- بند دهم (حداکثر اندازه و جمعیت شهر اسلامی):
۱۵۹.....	۷-۵- جمع‌بندی

بخش سوم: معماری مطلوب در سبک زندگی اسلامی / ۱۶۵

مدخل بخش سوم	۱۶۵
فصل ششم: معماری مسجد مطابق با سبک زندگی اسلامی	۱۶۷
۱-۶- مقدمه	۱۶۸
۲-۶- بررسی متون نقلی مرتبط با معماری مساجد	۱۷۰
۱-۲-۶- تحلیل مضمونی آیات و روایات مرتبط با معماری مساجد	۱۷۰
۲-۲-۶- بررسی گزاره‌های رقیب	۱۸۲
۳-۶- شبکه مضامین هندسی- فضایی مساجد برپایه متون دینی	۱۸۵
۴-۶- ارزیابی هندسی فضایی مساجد معاصر تهران برپایه متون دینی	۱۸۸
۱-۴-۶- نحوه انتخاب مساجد	۱۸۸
۲-۴-۶- ارزیابی هندسی- فضایی مساجد منتخب	۱۹۳
۵-۶- جمع‌بندی	۱۹۵
فصل هفتم: معماری مسکن مطابق با سبک زندگی اسلامی	۱۹۹
۱-۷- مقدمه	۲۰۰
۲-۷- الگوی کالبدی مسکن (درون‌گرا یا برون‌گرا)	۲۰۰
۱-۲-۷- تبیین آیات مربوط به «سکن: آرامش» در شب (لیل) و همسر (زوج)	۲۰۴
۲-۲-۷- رمزگشایی از وجه اشتراک سه‌گانه‌ی «خانه»، «شب» و «همسر» در ادبیات قرآنی	۲۰۶
۳-۲-۷- مقایسه قابلیت پوشاندگی نمونه‌های مسکن درون‌گرا و برون‌گرا	۲۱۱
۴-۲-۷- مرور اجمالی فرایند استنتاج الگوی کالبدی مسکن مطلوب در سبک زندگی اسلامی	۲۱۴
۳-۷- مکان‌یابی ریزفضاهای مسکونی مطابق با سبک زندگی اسلامی	۲۱۸
۱-۳-۷- مکان‌یابی آشپزخانه	۲۱۹
۲-۳-۷- مکان‌یابی پذیرایی	۲۲۳
۳-۳-۷- مکان‌یابی اتاق خواب	۲۲۸
۴-۳-۷- مکان‌یابی سرویس بهداشتی	۲۳۵
۵-۳-۷- مکان‌یابی حمام	۲۳۷
۶-۳-۷- اصول سلبی و ایجابی مکان‌یابی ریزفضاهای مسکونی در سبک زندگی اسلامی	۲۳۹
۴-۷- رنگ ریزفضاهای مسکونی مطابق با سبک زندگی اسلامی	۲۴۱
۱-۴-۷- مؤلفه‌های مرتبط با رنگ مطلوب در ابنیه مسکونی مطابق با سبک زندگی اسلامی	۲۴۲
۱-۴-۷- مؤلفه‌های کلان	۲۴۳

۲۴۳ ۱-۱-۴-۷-۱- توجه به فرهنگ اسلامی جامعه
۲۴۴ ۲-۱-۴-۷-۲- توجه به مراتب مختلف نفوس و حیات انسانی
۲۴۵ ۲-۱-۴-۷-۲- مؤلفه‌های خرد
۲۴۵ ۱-۲-۱-۴-۷-۱- حفظ و ارتقاء کیفیت روابط خانوادگی
۲۴۵ ۲-۲-۱-۴-۷-۲- آسایش و آرامش مسکن
۲۴۶ ۳-۲-۱-۴-۷-۳- پرهیز از تشخیص کالبدی مسکن
۲۴۷ ۴-۲-۱-۴-۷-۴- وسعت مسکن
۲۴۸ ۵-۲-۱-۴-۷-۵- آراستگی منزل
۲۴۹ ۲-۴-۷-۲- تحلیل رنگ‌های ریزفضاهای مسکونی بر پایه آیات و روایات
۲۵۱ ۱-۲-۴-۷-۱- رنگ زرد
۲۵۳ ۲-۲-۴-۷-۲- رنگ آبی
۲۵۵ ۳-۲-۴-۷-۳- رنگ قرمز
۲۵۷ ۴-۲-۴-۷-۴- رنگ سبز
۲۵۹ ۵-۲-۴-۷-۵- رنگ سفید
۲۶۱ ۶-۲-۴-۷-۶- رنگ مشکی
۲۶۳ ۳-۴-۷-۳- تطبیق رنگ‌ها بر مؤلفه‌های مسکن مطلوب اسلامی
۲۶۵ ۵-۷-۵- جمع‌بندی
۲۶۷ فصل هشتم: معماری بازار مطابق با سبک زندگی اسلامی
۲۶۸ ۱-۸-۱- مقدمه
۲۶۹ ۲-۸-۲- شاخص‌های کالبدی- فضایی بازار در سبک زندگی اسلامی
۲۶۹ ۱-۲-۸-۱- لزوم متذکر بودن فضا و کالبد بازار
۲۷۲ ۲-۲-۸-۲- پرهیز از طراحی فضاهای معاشرت جمعی در بازار
۲۷۴ ۳-۲-۸-۳- لزوم تناسب الگوهای کالبدی- فضایی بازار با هویت اسلامی
۲۷۶ ۴-۲-۸-۴- مکان‌یابی بازار در موقعیت‌های فرامحلی
۲۷۸ ۳-۸-۳- جمع‌بندی

بخش چهارم: تحلیل وضع موجود و علت کاوی عدم تطبیق شهرسازی و معماری معاصر ایران بر

سبک زندگی اسلامی / ۲۷۹

مدخل بخش چهارم ۲۷۹

فصل نهم: تأثیرات فرهنگ لیبرال بر انحراف شهرسازی و معماری معاصر ایران از سبک زندگی اسلامی ۲۸۵

- ۱-۹- مقدمه ۲۸۶
- ۲-۹- ماهیت لیبرالیسم و ریشه‌های تاریخی آن ۲۸۹
- ۱-۲-۹- تبیین مفهوم لیبرالیسم ۲۸۹
- ۲-۲-۹- مبانی لیبرالیسم ۲۹۱
- ۱-۲-۲-۹- سکولاریسم ۲۹۱
- ۲-۲-۲-۹- اصالت آزادی ۲۹۳
- ۳-۲-۲-۹- عقل‌گرایی ۲۹۴
- ۴-۲-۲-۹- انسان‌محوری ۲۹۵
- ۵-۲-۲-۹- فردگرایی ۲۹۶
- ۳-۹- تأثیرات فرهنگ لیبرال بر معماری و شهرسازی معاصر ایران ۲۹۷
- ۱-۳-۹- تأثیر سکولاریسم بر معماری و شهرسازی معاصر ایران ۲۹۸
- ۲-۳-۹- تأثیر اصالت آزادی بر معماری و شهرسازی معاصر ایران ۳۰۴
- ۳-۳-۹- تأثیر عقل‌گرایی (با تعریف لیبرالیسم) بر معماری و شهرسازی معاصر ایران ۳۰۸
- ۴-۳-۹- تأثیر اومانیزم بر معماری و شهرسازی معاصر ایران ۳۰۹
- ۵-۳-۹- تأثیر فردگرایی بر معماری و شهرسازی معاصر ایران ۳۱۳
- ۴-۹- جمع‌بندی ۳۱۵

فصل دهم: تأثیرات اقتصاد لیبرال بر انحراف شهرسازی و معماری معاصر ایران از سبک زندگی اسلامی ۳۱۹

- ۱-۱۰- مقدمه ۳۲۰
- ۲-۱۰- ماهیت لیبرال سرمایه‌داری به عنوان مهمترین نظام اقتصادی حاکم بر جهان معاصر ۳۲۲
- ۳-۱۰- تأثیرات لیبرال سرمایه‌داری بر معماری و شهرسازی معاصر ۳۲۸
- ۱-۳-۱۰- تأثیر مناسبات لیبرال سرمایه‌داری بر ساختار شهر ۳۲۸
- ۲-۳-۱۰- تأثیر مناسبات لیبرال سرمایه‌داری بر معماری مسکن ۳۳۶
- ۳-۳-۱۰- تأثیر مناسبات لیبرال سرمایه‌داری بر معماری بازار و مراکز تجاری ۳۴۶
- ۴-۱۰- جمع‌بندی ۳۵۴

فصل یازدهم: تأثیرات تمدن لیبرال غرب بر بروز بحران هویت در شهرسازی و معماری معاصر ایران... ۳۵۷

۳۵۸	۱-۱۱- مقدمه
۳۶۲	۲-۱۱- تبیین الحاد در مبانی تمدن لیبرال غرب
۳۶۶	۳-۱۱- ظهور الحاد لیبرالیسم در معماری و شهرسازی
۳۶۷	۴-۱۱- تجلی الحاد لیبرالیسم در معماری و شهرسازی معاصر ایران
۳۷۰	۵-۱۱- رمزگشایی از بحران هویت در معماری و شهرسازی معاصر ایران
۳۷۶	۶-۱۱- جمع‌بندی

فصل دوازدهم: فرایند احیاء هویت و سبک زندگی اسلامی در شهرسازی و معماری معاصر ایران... ۳۸۱

۳۸۲	۱-۱۲- مقدمه
۳۸۲	۲-۱۲- حکمت نظری و عملی اسلام
۳۸۵	۳-۱۲- فرایند احیاء سبک زندگی اسلامی در نظام کالبدی معاصر ایران
۳۸۵	۱-۳-۱۲- گام نخست (مستقر در حوزه‌های فرادست معماری و شهرسازی)
۳۸۷	۲-۳-۱۲- گام‌های مستقر در حوزه‌های معماری و شهرسازی
۳۹۶	۴-۱۲- فضاها و هندسه‌های متناسب با سبک زندگی اسلامی
۳۹۶	۱-۴-۱۲- فضای متناسب با قوا و نیازهای مادی انسان
۳۹۸	۲-۴-۱۲- فضای متناسب با نیازها و قوای فرامادی و معنوی انسان
۴۰۳	۵-۱۲- جمع‌بندی

مؤخره... ۴۰۵

اعلام آیات و روایات... ۴۱۳

۴۱۳	الف- آیات:
۴۳۳	ب- روایات:

فهرست منابع... ۴۶۱